

The exhibition held at the LNMA Museum of Applied Arts and Design, *The Weather Diaries*, was a project by the Cooper & Gorfer duo. The artists and curators Sarah Cooper and Nina Gorfer visited Iceland, the Faroe Islands and Greenland over the course of several years to conduct empirical research on how the natural, cultural and historical surroundings of these northern islands affect the creativity of artists and designers who work there. The pieces from *The Weather Diaries* are full of the magic

of being, only this being and the magic within is discussed by laying bare its rough, hidden face, which turns to magic when juxtaposed to daily life. By combining contemporary fashion design trends, deep knowledge of their craft, technology and traditions, the exhibition's artists communicated common human bonds, being as one with the environment, sustainable design, responsible use of resources, slow fashion and an unrushed way of life, full of simply being.

Apie būtį, sklidiną buitį

Asta Jackutė

>
Bibi Chemnitz
Ena laiko jūra. 2014
© Cooper & Gorfer

Paroda „Orų dienoraščiai“,
Taikomosios dailės ir dizaino muziejus,
2019 m. gegužės 7–2019 m. rugsėjo 8 d.

Kuratorės:
Sarah Cooper (JAV), Nina Gorfer (Austrija)

Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus (LNDM) Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje vykusi paroda „Orų dienoraščiai“ sulaukė išskirtinio meno mylėtojų dėmesio. Kultūrinėje terpėje apie ją kalbėta, dalintasi įspūdžiais, diskutuota. Ne kartą lankydamasi parodoje nejučiomis ieškojau atsakymo, kas mums, lietuviams, kraujo atmintyje tebenešiojantiems gaivališką šiaurės pagonių prigimtį, taip artima šioje parodoje. Kūrybinis aktas geba transformuoti kolektyvinės sąmonės atmintį tam, kad galėtume semti iš jos jėgas ir įkvėpimą. Kūrybinio proceso metu menininkas tampa žyniu, meistriškai valdančiu

įgytą patirtį ir perduodančiu ją kitam – žiūrovui. Taip mums ištiesiamas Ariadnės siūlas, kurio įsikibę būname saugiai palydėti iš chtoniškos kolektyvinės sąmonės labirintų tamsos į mus įkvepiantį meninės kūrybos „perskaitymą“.

„Orų dienoraščiai“ – dueto „Cooper & Gorfer“ projektas. Menininkės, kuratorės Sarah Cooper ir Nina Gorfer per kelerius metus aplankė Islandiją, Farerų salas ir Grenlandiją, kad empiriniu tyrimo metodu išsiaiškintų, kaip šiaurės salų gamtinė, kultūrinė ir istorinė aplinka veikia ten kuriančių menininkų, dizainerių kūrybiškumą. Šio tyrimo atradimai – parodoje pristatyti mados kūriniai, sukurti būrio skirtingų autorių. Fotografijose užfiksuoti vietinių šiaurės šalių menininkų, mados dizainerių kūriniai prabilo poetine kalba, o eksponuojami mados dizaino objektai-instaliacijos papildė šiuos daugiaprasmius, simbolinius pasakojimus.

Kalbėti apie šią parodą iš esmės galima įvairiais būdais: aiškinantis parodos reikšmę

Parodos „Orų dienoraščiai“
 Taikomosios dailės ir dizaino
 muziejuje fragmentas
 „Gudrun & Gudrun“,
 Farerų salos, Vilnius, 2019
 Fot. Gintarė Grigėnaitė

ir vietą šiaurės meno kontekste, tiriant per šiuolaikinio mados dizaino tendencijų prizmę arba pasakojant apie tai, ką ji reiškia (ar gali reikšti) kiekvienam iš mūsų, į parodą sugrįžusių dar ir dar kartą.

Parodos anotacija skelbė: „Magija vietoj realizmo“ ir nurodė gana aiškias gaires, kaip galima suprasti parodą. Tačiau poetizmas, platus pasakojimo naratyvas, apaugintas istorijų gausa, parodoje pateiktas iš kiek neįprasto požiūrio taško. „Orų dienoraščio“ darbai vieningai liudijo būties magiją, tačiau įdomiausia, kad apie būtį ir magiją joje kalbėta apnuoginant tą negražųjį, paslėptąjį jos veidą, kuris, įsuptas kasdienybės buities, visada tampa magiškas.

Ko gero, reikšmingiausi procesai, sutvirtinantys žmogaus kūrybiškumo stuburą, kad šis atlaikytų vidinius ir išorinius vėjus, vyksta tuomet, kai liaujiesi būti fizinių ar dvasinių patirčių turistu ir tiesiog pasiduodi savaiminei tėkmei. Šiaurės šalių kūrėjų savitumas tarsi užgrūdintas

ir nugludintas tos pasidavimo jėgos – intuityvaus jausmo, kada pasitelkti chtoniškas gamtos stichijas sau į pagalbą, o kada leisti joms veikti nesipriešinant. Šiaurės šalių gamta, istorija, kultūra – lyg gosli nepasotinama dievų burna, įsiurbianti asmens individualizmą ir ambicijas, bet dovanojanti visumos pojūtį ir savitą kūrybinę raišką. Bendruomenė, o ne atskiras individas, bendras mitas, o ne asmeninė legenda veikia, augina ir puoselėja šiauriečių kūrybingumą. Atsižadėjimas, minimalizmas, askezė ir pilnatvė, perteklius, puotos ekstazė – dvi priešingos, bet glaudžiai susijusios estetinės kategorijos, tarp kurių balansavo parodoje prisistatę kūrėjai. Todėl ši paroda, nepaisant skirtingų šalių ir meninių inspiracijų, buvo tokia vientisa ir paveiki.

Buities, be jokio pasidogėjimo, nuovargio ar apatijos, gausu kone kiekviename eksponuotame kūryneje. Štai „Gudrun & Gudrun“ prekės ženklas, kurį naudoja Farerų menininkė Gudrun Ludvig ir jos verslo partnerė Gudrun

Rogvadottir, parodoje pristatė instaliaciją – rąkomis iš tradicinės avių vilnos nertas suknelės, efemerškai pakibusias ore, o šalia fotografijas, kur tomis pačiomis suknelėmis vilkinčios merginos įamžintos sėdinčios ant šieno kupetų, kažko lūkuriuojančios valtyje ar sklendžiančios abstrakčioje erdvėje. Konceptualu, pasakiška, trapu? Taip, bet ne tik. Kūrinio apraše menininkės sako: „Žmogus, kuris geba sukrauti gerą šieno kupetą, vertas pagarbos. Jei vakare kyla vėjas, nejučia pradėti nerimauti: „Ar nenuopūs viršūnės? Ar ryte nebus viskas dingę?“ Matai, kaip kupeta dreba, šeriasi į visas puses, – kokia svarbi, bet ir kokia trapi ši konstrukcija.“ Buitis čia pilna trapios veikiančio ritualo jėgos, kuri saugo bendruomenę surišdama ją su žeme.

Kiti tarp buities ir būties balansuojantys kūriniai priklauso Barbarai I Gongini. Keturios

dumblių. Tiek fotografijų herojės, tiek ir suknelės – savotiški mistiniai ruonės kailiai, išnaros, tarsi sudėvėtos odos, išmaizgytos neramių rankų, išpintos kasomis, užkalbėtos juostomis ar, priešingai, laisvai sunertos virvelėmis į sudėtingiausias orines struktūras. Priešybių sąjunga. Ir lengva, ir tuo pat metu sunku. Ir žemiška, ir oriška. Žiūrovas buvo kviečiamas interpretuoti kūrinio prasminius kodus, narstyti šiuos nėrinių, mezginių narelius. Juk šiaurė, kaip ir Šiaurės šalių kūryba, neturi vieno atsakymo, apie ką ji seka savo sakmes.

Kitas ryškus parodos menininkas Nikolajus Kristensenas, gyvenantis ir kuriantis Grenlandijoje, pristatė tradiciniu grenlandiškų karoliukų vėrimo būdu sukurtas suknelės. Darbai užburia ne tik kruopščia atlikimo technika, trapumu, ryškiomis spalvomis ir jautriai išsiuvinėtais

Parodos „Orų dienoraščiai“
Taikomosios dailės ir dizaino
muziejuje fragmentas
Nikolaj Kristensen
„Karoliukų suknelės dukrai“
Grenlandija, 1993
Vilnius, 2019
Fot. Gintarė Grigėnaitė

fotografijos ir dvi eksponuotos suknelės, nunertos vąšeliu iš vašku dengtų medvilninių siūlų. Konceptualu, avangardiška, kartu lengvai atpažįstama kaip gamtiška, tradiciška, natūralu. Fotografijų juodumoje paskendusios moterys išnyra kaip šviesos blyksniai ar organiška uolėtos žemės dalis – sunki, architektoniška, raukšlėta, tačiau čia pat vėjo permainoma, sutaršoma, sklidina šaltinio jėgos, vandenų dugno

augaliniiais ornamentais. Ne ką mažiau įtaigi ir paties menininko pasakojama suknelių sukūrimo inspiracija: savo ir žmonos vestuvėms N. Kristensenas nusprendė pasiūti perlų suknelę dukrai. Per vestuves menininkas pastebėjo, kaip mergaitės lūpos pamėlo – perlai prišalo prie kūno... Trumpa, konkreti žinutė apie kūrybines inspiracijas akimirksniu suriša buities ir būties mazgus į vieną, vientisą kūrybinę legendą.

Kūrybinis aktas nėra atskirtas nuo gyvenimo ciklo džiaugsmų ir vargų, o kūryba čia įgauna savo pirmąją reikšmę – kurti (lot. *creatio*) taip pat reiškia gimdyti, užpildyti tuštumą.

Mados dizainerės Steinunn Sigurdardóttir kūrinys – parodinės erdvės centre plazdanti nėra suknelė bei trijų fotografijų ciklas – žiūrovui taip pat kalbėjo per asmeninę istoriją, kai kūrybinis aktas įgauna maginę, apsauginę reikšmę, užpildo pirmąją tuštumą. Erdvė aplink kūrinį tiesiogine ir perkeltine prasme sujungiama su tradiciniais liaudies meno elementais bei šiuolaikinėmis technologijomis. Taip kūrėja formavo savitą istorijos pasakojimą, dedikuotą artimam žmogui – sūnui: „Mano sūnus gimė su negalia. Atrodo, tarsi jo mintys pradingtų kūne. Tiesiog nėra laidų, kurie turėtų perduoti komandas. Nėra ir fermento, kuris laiko kartu neuronus. Taigi jo kūne yra daugybė vietos paskęsti mintims.“ Ore kabantis kūrinys efemeriskai pripildė erdvę aplink save virpėjimo. Pavienių plunksnų kamuoliukai, kaspinių skiautės mirgėjo, kūrė snygio, komunikacijos per tuščią, bet fragmentiškų minčių pritrūpintą erdvę įspūdi. Pagrindinis objektas – instaliacijos viduryje

kabėjusi suknelė – tapo ne taip lengvai pastebima. Jos ryškumą suliejo, suniveliavo smulkių objektų plevėnimo triukšmas. Asmeninių istorijų nuotrūpos, susietos su bendruomenių patiriamais socialiniais, ekologiniais, ekonominiais ir kultūriniais iššūkiais, jautrus, aliuzinis kalbėjimas apie žemės išteklių taupymą būdingas visiems šios parodos autoriams.

Verta paminėti, kad „Orų dienoraščiai“ – dvi-lypė paroda. Viena vertus, ji nepribloškė naujovėmis. Priešingai – fotografijos, eksponuoti kostiumai, instaliacijos, dokumentinis video-filmas, bendras parodos dizainas organiškai, glaudžiai susisiejo į visumą, atitinkančią archetipinį šiaurės portretą (paslaptinę, gūdų, tamsų). Kita vertus, paroda aprėpė gerokai platesnes reikšmes nei lokaliai geografiškai apibrėžtos teritorijos menininkų kūrybiškumo raiškų apžvalgą. Sujungdami šiuolaikinės mados dizaino tendencijas, puikų amato išmanymą, technologijas ir tradicijas, parodos menininkai kalbėjo apie tarpasmeninius, bendražmogiškus ryšius, susiliejimą su aplinka, tvarų dizainą, atsakingą išteklių naudojimą, lėtąją madą ir neskubrą, būties prisotintą gyvenimo būdą.